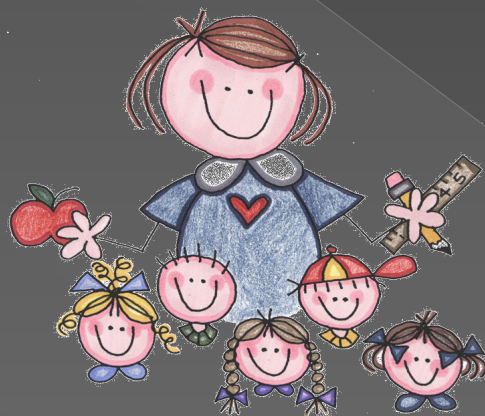

Rozvoj čtenářské gramotnosti pro 2. stupeň ZŠ (webinář)

Kutná Hora 07.12.2012

zpracovala: Blanka Ryvolová
Základní škola Moravské Budějovice
Havlíčková 933
www.zshavl.cz
(kontakt: blankaryvolova@seznam.cz)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Středočeský kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Kdo pro vás webinář připravil?

Tento webinář připravila lektorka Mgr. Blanka Ryvolová ve spolupráci s realizačním týmem projektu **„Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“**,
reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004,
který je financován z prostředků ESF
a státního rozpočtu ČR.
Projekt je realizován občanským sdružením VV21.

Tento webinář je součástí projektu **„Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“**,
reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

lektor: **Blanka Ryvolová**

- učitelka základní školy
- koordinátorka ŠVP

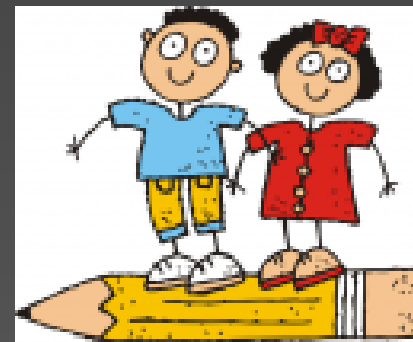
Vzdělání:

- SPgŠ Znojmo, učitelství MŠ
- Masarykova univerzita Brno
- Pedagogická fakulta
- obor: český jazyk a občanská výchova
- praxe v ZŠ (1. i 2. stupeň), délka praxe 27 let
- lektorka NIDV, školicího střediska naší ZŠ
- oblast čtenářské a informační gramotnosti

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Obsah webináře:

1. Vymezení základních pojmů.
2. Jakým způsobem rozvíjet čtenářskou gramotnost.
3. Rozvíjení čtenářské gramotnosti napříč všemi předměty.
4. Metody a dovednosti v praxi.

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Kdo chce, hledá způsob.
Kdo nechce, hledá důvod.

Pokud patříte k první skupině, pak
vás srdečně vítám a těším se na
naše společné setkání.

Doufám, že si z dnešního povídání
aspoň něco odnesete.

*Pokud ale patříte k těm druhým, asi by bylo lepší,
abyste mě hned „vypnuli“,
protože kvůli „důvodům“ tady dnes nejsme.*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Doufám, že takhle to nevypadá ani u vás
ve škole, ani to takhle neskončí dnes!

Nejde ani tak o to, co si žáci ze školy
odnesou, ale jakými se stali.

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Minutový test: Jak vybrat z textu podstatnou informaci

Budete potřebovat kousek čistého papíru a propisku.

Prosím soustředte se, ale nezapomeňte,

že máte pouze 1 minutu na splnění testu!

1. Než začnete dělat cokoli dalšího, přečtěte si pozorně celý text.
2. Napište svoje jméno do pravého horního rohu papíru.
3. Přepište bez chyb následující větu:
Blíské blískavyce blištěli blískavým leskem.
4. Napište celý text známého přísloví: Bez práce ...
5. Napište názvy alespoň 3 děl Boženy Němcové.
6. Podtrhněte rovnou čarou správně přepsanou větu.
7. Vypočítejte: $1,7 \text{ kg} = \underline{\hspace{2cm}} \text{ dkg}$
8. Napište alespoň tři druhy ptáků, kteří odlétají na jih.
9. Nyní, pokud jste předchozí text opravdu pozorně přečetli, splňte pouze body č. 2 a 11.
11. Na prázdnou stranu namalujte smajlíka. 😊

1. část: Pojmy

(letem světem)

- čtenářská gramotnost
- další gramotnosti, jejich vzájemné postavení
- výzkumy PISA, IALS, IEA PIRLS atd.
- čtenářské strategie a dovednosti
- metody a formy práce

Čtenářská gramotnost

Máte představu, o čem tady mluvíme?

Co si pod tímto pojmem vybavujete?

Co všechno zahrnuje?

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Definice čtenářské gramotnosti

Definice podle zatím nejrozsáhlejšího a nejprestižnějšího výzkumu OECD PISA:

čtenářská gramotnost = schopnost:

- porozumět textu
- přemýšlet o něm
- používat ho k:
 - dosahování cílů
 - rozvoji vlastních dovedností a schopností
 - k aktivnímu začlenění do života společnosti

Důležitost čtenářské gramotnosti

- ✓ Současné pojetí ČG zdůrazňuje hledisko využitelnosti → nedostatečné zvládnutí ČG vede k vážným problémům při studiu i při uplatnění na trhu práce.
- ✓ Pohled na čtení dříve a dnes → obrovská změna; důležitá funkční povaha čtení, kdy čtenář pomocí nejrůznějších postupů, dovedností a strategií dojde postupně k porozumění → udržení → podpoře.
- ✓ Člověk musí porozumět mnoha různým typům textů, přemýšlet o nich a umět je vyložit.

System gramotností – 1. příklad

funkční

- smysluplně informace interpretovat, aplikovat je v reálných situacích
- schopnost orientovat se ve světě informací (digitálních i tištěných)
- jejich zpracování na textových, zvukových i grafických editorech

čtenářská

- porozumět textu
- přemýšlet o něm
- používat jej k:
 - dosahování cílů
 - rozvoji vlastních dovedností a schopností
 - k aktivnímu začlenění do života

matematická

přírodovědná

Informační

- rozeznat, kdy potřebuji informace
 - umět je vyhledat
 - umět je vyhodnotit
 - umět je efektivně využít

doplněna o jazykovou a počítačovou

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

System gramotností – 2. příklad

FUNKČNÍ GRAMOTNOST

(schopnost orientovat se ve světě informací)

IALS/SIALS:				PISA:		
dokumentová	numerická	jazyková	literární	čtenářská	přírodovědná	matematická
schopnost vyhledat a využít přesně definovanou informaci	dovednost manipulovat s čísly	schopnost dorozumět se v cizím jazyce	schopnost nalézt a porozumět informaci z textu	schopnost porozumět psanému textu, vyhledat v něm potřebné informace a určitým způsobem je použít	schopnost využívat přírodovědné poznatky v běžném životě	schopnost poznat a pochopit roli matematiky ve světě a umět ji používat v běžném životě
Další druhy gramotností: např. vizuální, mediální, finanční						
+						
POČÍTAČOVÁ GRAMOTNOST						
=						
INFORMAČNÍ GRAMOTNOST						
(funkční gramotnost v informační společnosti)						

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Středočeský kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Čtení s porozuměním

- činnosti je třeba přesně „zacílit“
- jeden z nejdůležitějších cílů výuky
(má smysl pro budoucí praktický život)
- nikdy ho nemůže být definitivně dosaženo
(jako KLK), lze neustále rozvíjet
- sada základních čtenářských dovedností
- možnost vlastních tabulek (doplnění, upřesnění)
- co přesně to znamená, jde o velice
široký pojem, řada různých činností

MÉNĚ JE ČASTO VÍCE!

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Výzkumy

- výzkumů se ČR zúčastňuje od poloviny 90. let
- studie organizace **IEA** (*Mezinárodní organizace pro hodnocení výsledků vzdělávání*)
- později přibýly výzkumy **OECD** (*Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj*)
- **IALS** (*mezinárodní výzkum gramotnosti dospělých*)
- **PIRLS** (*Progress in International Reading Literacy Study*)
- v r. 2001 zjišťoval čtenářskou gramotnost žáků 4. ročníků základních škol

Výzkumy

- **PISA** (*Programme for International Student Assessment*) – v r. 2000 čtenářská gramotnost, v r. 2003 matematická, r. 2006 přírodovědná, r. 2009 znovu čtenářská
- r. 2009 – 65 zemí světa, věk 15 let
- čtenářské dovednosti českých žáků jsou podprůměrné
- zjišťovali nejen jakými vědomostmi a znalostmi mladí lidé disponují, ale také jak jsou schopni je **aplikovat v praktickém životě**
- od r. 2000 do r. 2009 se významně zhoršily výsledky žáků základních škol

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Čtenářské strategie a dovednosti

S

D

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Čtenářské strategie a dovednosti

S

D

Pokud si zodpovíme následující otázky,
budeme k vysvětlení pojmů blíž:

Jak se chová dospělý člověk při čtení textu?

Co udělá, když mu nerozumí?

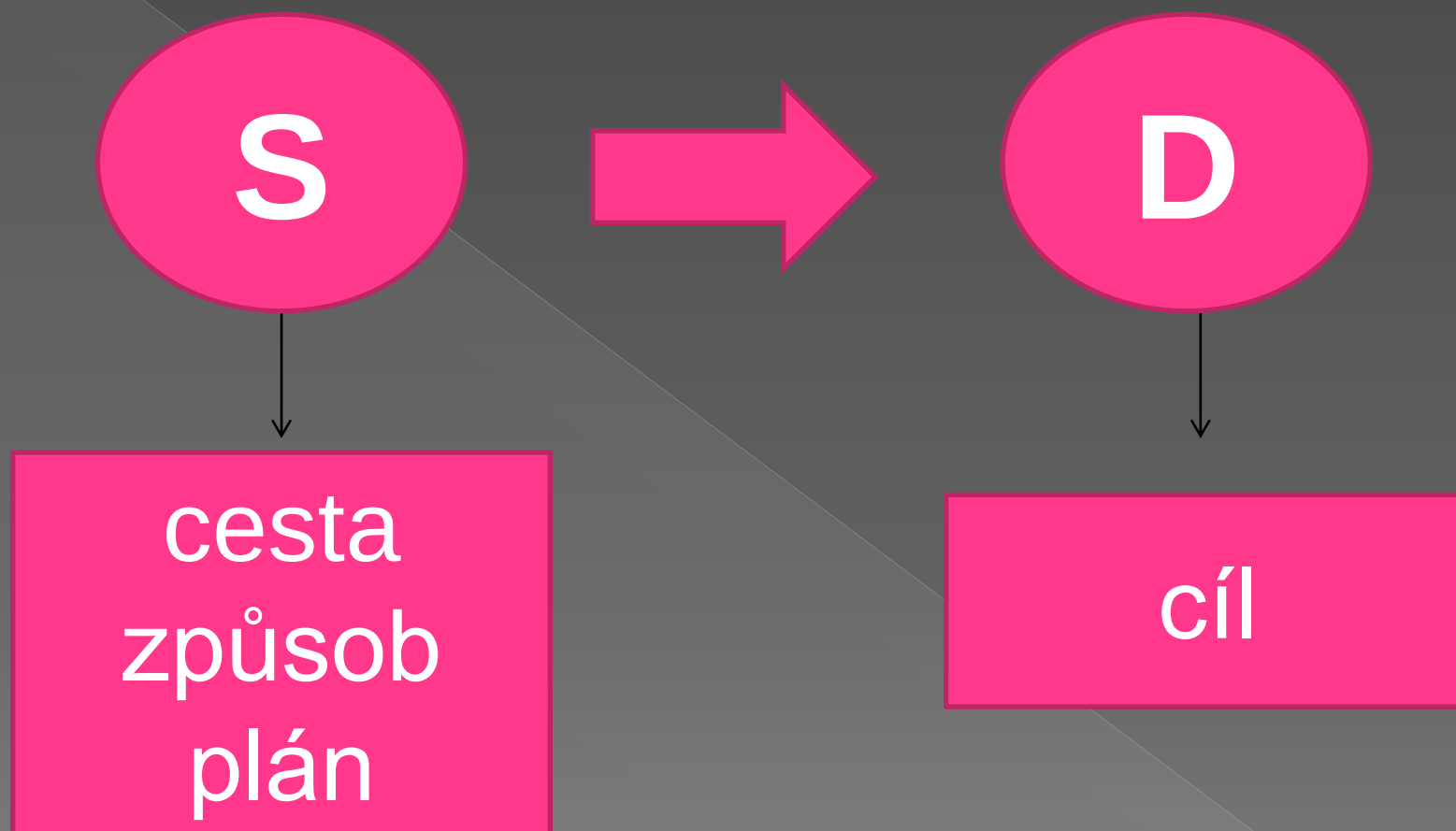
Jak bude dál postupovat?

Musí mu někdo radit, co má dělat?

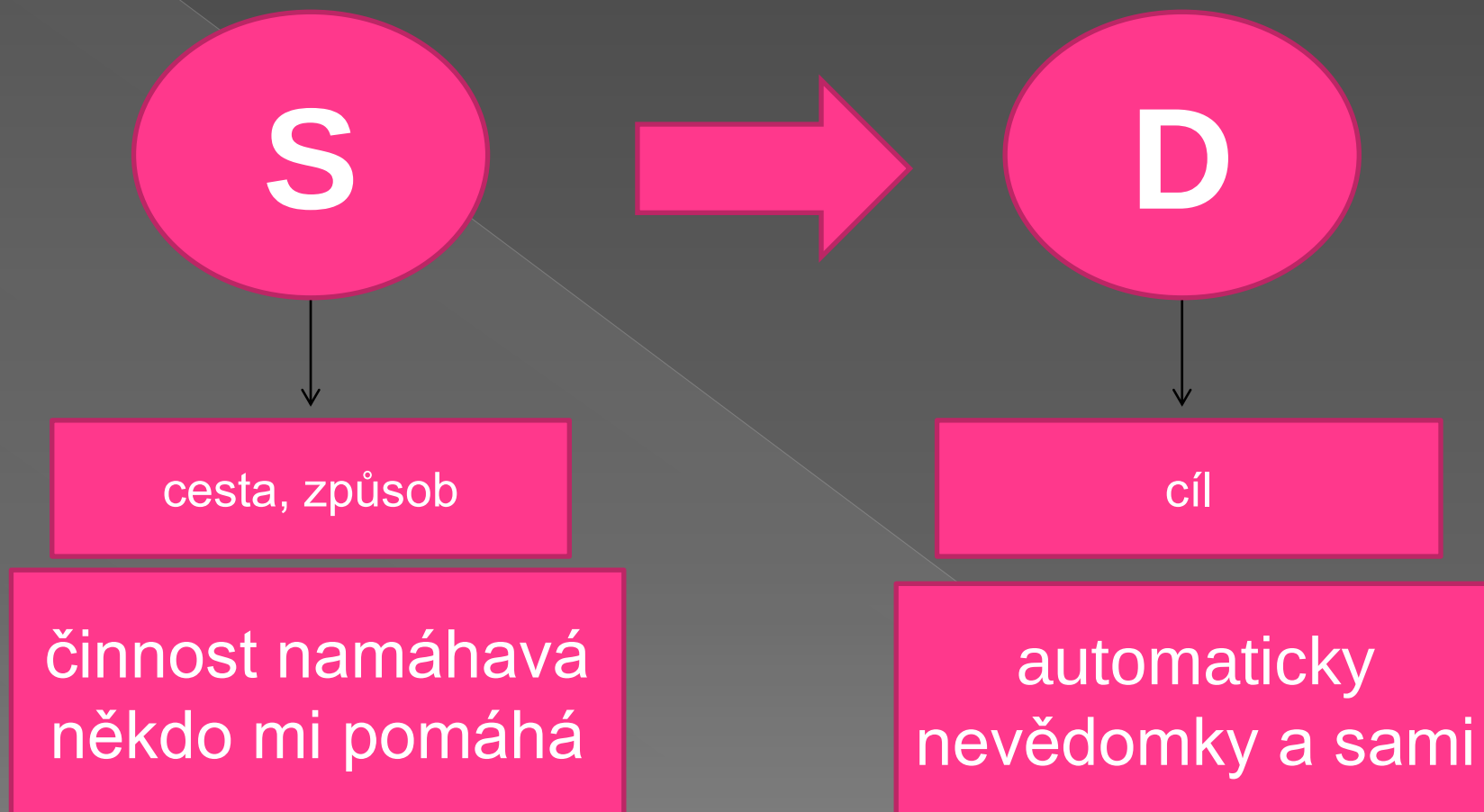
Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Čtenářské strategie a dovednosti

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Čtenářské strategie a dovednosti

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

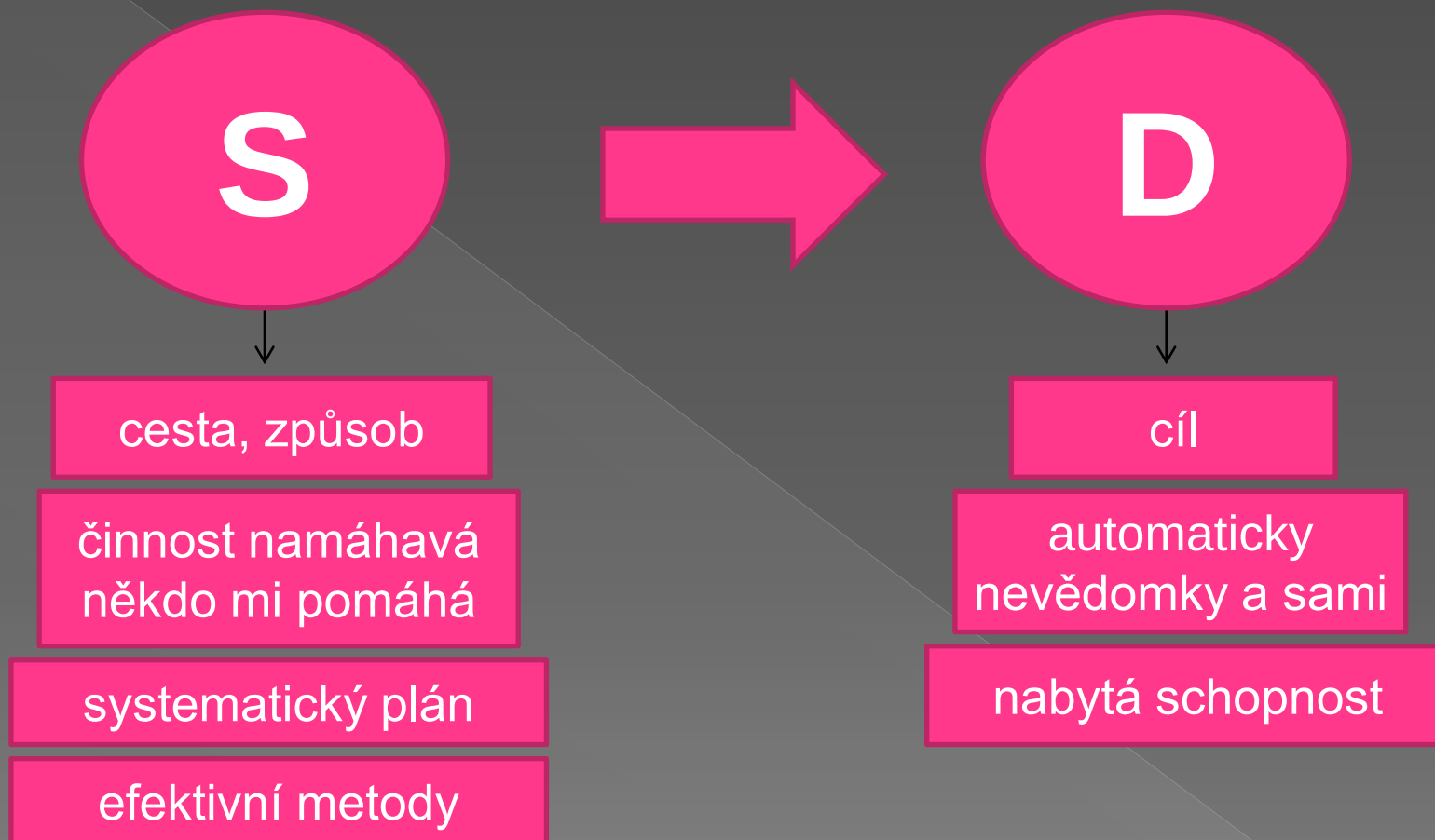

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Středočeský kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Čtenářské strategie a dovednosti

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Shrnutí

→ Dospělí

Při čtení postupují podvědomě, automaticky, mají vytvořené dovednosti. Nikdo jim neříká, co mají dělat.

→ Děti

Dovednosti se teprve tvoří, a to prostřednictvím různých strategií a metod. Musí vědět, co právě dělají a proč.

→ Učitel

Má děti naučit (učit) prostřednictvím strategií různým dovednostem. Častým používáním by měly fungovat automatizovaně. Učitel modeluje (příklad, ukázka).

Vědomý postup – přemýšlí nad tím, jakým způsobem čte, co dělá, co má udělat, aby porozuměl.

Přehled čtenářských dovedností

1. Přizpůsobuje čtení svému záměru...
2. Najde informace v textu...
3. Rozpozná, zda odpověď na položenou otázku...
4. Shrne...
5. Vyjasní si...
6. Pokládá otázky vzhledem k tomu, s jakým záměrem čte...
7. Propojuje čtené s ...
8. Vysuzuje – dělá závěry...
9. Posuzuje záměr, informace, myšlenky a stavby textu...
10. Buduje své pochopení smyslu textu – interpretuje...
11. Zaznamenává si...
12. Nakládá se získanými informacemi a myšlenkami podle záměru...

Přehled čtenářských strategií

1. Aktivace předchozích vědomostí
2. Kladení otázek k textu
3. Vytváření vizuálních a jiných smyslových představ
4. Usuzování
5. Identifikace nejdůležitějších myšlenek a témat textu
6. Syntéza
7. Porozumění a zjednání nápravy
8. Předvídání
9. Shrnování
10. Skimming (zběžné čtení)
11. Scanning (vyhledávání určitých informací)
12. Hodnocení
13. Výběr vhodného textu

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Co je naším cílem? (nebo by aspoň mělo být)

- aby se naši žáci naučili pracovat se strategiemi **vědomě**, aby věděli, **kdy** mají které použít, a hlavně aby přemýšleli, **proč a jak by je měli použít**
- není na škodu, když se s žáky přímo diskutuje o tom, jak se strategiemi pracovat (ověřovat si i v praxi)

Metody a formy

Metoda

- způsob práce, zvolená cesta
- např. metody kritického myšlení
- seznam asi 115 různých metod
- ne všechny cíleně rozvíjí čtenářskou gramotnost
- důležité zacílení ⇒ k rozvíjení čeho má sloužit (ne okrajově, náhodně a nevědomky)

Forma

- organizační jednotka
- individuální práce, dvojice, skupina
- vycházka, exkurze

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Na co všechno musí učitel myslet:

Co všechno si musí uvědomit a předem promyslet:

- **cíl** – co chce rozvíjet, co má žák umět;
- **dovednost** – vybrat 1 až 2, rozvíjet cíleně, zaměřit se na ně (úplně stačí, aby je učitel zvládl sledovat);
- **strategie** – cesta, kterou si učitel zvolil, může jich být víc (základních je 6 – 7, přidáno na 13);
- **metoda** – může jich použít i několik, podle cíle, který má (přehled asi 115 metod), ale ne všechny metody rozvíjí všechny dovednosti (vlastní zkušenost);
- **forma** – organizace výuky, např. kde, jak ...;
- **KLK** – opět stačí pouze 1 až 2, na které se soustředí (u ČG jde vždy o KU, KŘP, KK).

Vzor přípravy – ZŠ Havlíčkova ul.

Jméno učitele:	<i>Eva Nesibová</i>	Datum:	16.01.2012
Téma:	<i>Země Středomoří</i>	Předmět:	Zeměpis
Hospitující:	Blanka Ryvolová	Třída/počet žáků:	VII.B – 22 žáků

Cíl hodiny:

Rozvíjené dovednosti:

Zvolené strategie:

Požité metody:

Organizační formy:

Metodický postup:

Poznámky a připomínky:

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

2. část: Jak rozvíjet čtenářskou gramotnost

- aktivity pro podporu ČG ve výuce a mimo ni (akce doplňující výuku)
- plánování v hodinách pomocí Bloomovy taxonomie – tabulka, příklady využití (podle zájmu účastníků)
- metody RWCT – přehled, využití v praxi v návaznosti na čtenářskou gramotnost

Aktivity pro podporu ČG

- proškolený pedagogický sbor – oblast metod práce, čtenářských dovedností a strategií (metodické semináře pro všechny učitele)
- akce **během vyučování i mimo** výuku
- působit **cíleně a promyšleně**, aby činnost byla efektivní, napříč všemi předměty
- stmelit učitele, aby pochopili smysl (jinak je výsledek mizivý)

Aktivity ve výuce

- čtenářská gramotnost musí prolínat **všemi předměty**, není záležitostí češtiny;
- **přípravy do hodin** (vedení školy určí jejich četnost a zvolí způsob kontroly - hospitace);
- celoškolní projekt **Rosteme četbou**
- **ročníková společná četba** – hodiny češtiny
- **den s knihou, vánoční čtení**
- **pořady a besedy** zaměřené na literaturu
- **doplnění knih** ve školní knihovně
- **hry, soutěže a akce** k rozvíjení čtenářských dovedností
- **divadelní představení**, mluvené slovo

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Aktivity mimo vyučování

- **Učitelé rostou četbou** – seriál ve školním časopise
- **příspěvky do školního časopisu Havlíček**
- **zajímavě a poutavě řešený internetový portál**
- **součinnost se školní družinou** – učitelé čtou dětem, starší čtou mladším, společná i individuální četba během odpoledne
- **Dům dětí a mládeže Budík** – společné akce
- **městská knihovna** – besedy během celého školního roku
- **okolní školy** – navštěvují akce, které pořádáme

Aktivity mimo vyučování

- **mateřské školy** – připravujeme kulturní programy na různá témata
- **spolupráce s kluby čtenářů**, nabídnout dětem co nejširší možnost výběru knih
- **aktivní zapojení sponzorů a partnerů**
- **široká propagační kampaň** – internetové stránky školy, školní časopis, knihkupectví – výkladní skříň, místní média (moravskobudějovický zpravodaj, kabelová televize apod.), celoplošné výlepy plakátů s logem projektu

Bloomova taxonomie

- **taxonomie výchovných cílů** (často nazývána **Bloomova taxonomie**) je hodnocení rozdílných cílů a dovedností, které nastavili učitelé pro studenty (vzdělávací cíle);
- byla navržena roku 1956 Benjaminem Bloomem, výchovným psychologem na Univerzitě v Chicagu;
- dělí vzdělávací cíle do tří okruhů: emocionální, senzomotorický a vzdělávací;
- **vzdělávací okruh** - se týká znalostí, pochopení a hledání kontextu v jednotlivých tématech.

Bloomova taxonomie výukových cílů

- zahrnuje 6 hierarchicky uspořádaných kategorií;
- jsou řazeny podle stoupající náročnosti psychických operací;
- k vymezení cílů v jednotlivých kategoriích byly vytvořeny systémy aktivních sloves – užitečné;
- pro dosažení vyšší cílové kategorie je třeba zvládnout učivo v rámci nižší kategorie;
- práce s tabulkou je skvělým pomocníkem při přípravě do výuky;
- praktická ukázka – Za trpaslíky Bambuti

Tabulka hladin Bloomovy taxonomie

1. Zapamatování, znalost

- doslovně opakovat
- termíny a fakta, jejich klasifikace a kategorizace

2. Pochopení

- porozumět termínům a koncepcím, vysvětlit vlastními slovy, parafrázovat text
- překlad z jednoho jazyka do druhého, převod z jedné formy komunikace do druhé, jednoduchá interpretace, extrapolace (vysvětlení)

3. Aplikace

- řešit problém na základě porozumění
- zákony, principy, pravidla, metody, techniky, postupy, obecné myšlenky v konkrétních situacích)

Tabulka hladin Bloomovy taxonomie

4. Analýza

- formulovat teoretické vysvětlení nebo matematický či logický model, odvodit zákonitost;
- rozbor komplexní informace (systému, procesu) na prvky a části, stanovení hierarchie prvku, princip jejich organizace, vztahů a interakce mezi prvky

5. Syntéza

- na základě zvládnutí předchozích stupňů vytvořit něco nového
- složení prvků a jejich částí do předtím neexistujícího celku

6. Hodnocení

- vybrat a zdůvodnit nejvhodnější řešení
- posouzení materiálů, podkladů, metod a technik z hlediska účelu podle kritérií, která jsou dána nebo která si žák sám navrhne

Příprava s použitím taxonomie otázek

J. Hanzelka, M. Zikmund: Za trpaslíky Bambuti

(Afrika snů a skutečnosti)

1. vyžadující doslovnou odpověď

- Jak vypadali trpaslíci Bambuti?
- Na kterém světadíle se cestovatelé nacházeli?
- V jaké přírodě právě cestovali?

2. na pochopení, porozumění

- Jaké prostředí by vás obklopovalo, kdybyste se nacházeli na místě pod Ruvenzori a vstoupili do pralesa?
- Proč je podle vašeho názoru pro pygmeje sůl taková pochoutka?

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Příprava s použitím taxonomie otázek

3. aplikační (zobecňovací, řešící související problémy)

- Znáte nějaké další příklady, kdy tímto způsobem probíhalo setkání dvou světů?
- Může takové setkání ještě někdy proběhnout? Jak?

4. analytické (posuzovací) - motivy, pohnutky

- Proč s sebou měli cestovatelé průvodce? (napiš nejméně 2 důvody)

Příprava s použitím taxonomie otázek

5. syntetické (posuzovací, vlastní čtenářův výklad)

- Co by se mohlo stát, kdyby při cestě mezi pygmeje neměli cestovatelé sůl?
- Změnilo by se chování Afričanů? Jak by probíhal kontakt?

6. evaluační (usuzovací, zaujetí osobního stanoviska)

- Ve 20. stol. existují národy na úrovni doby kamenné. Je správné je civilizovat? Izolovat?
- Co jim závidíte?

Metody RWCT (kritické myšlení)

- existuje několik desítek (možná i stovek) metod, které můžeme při práci používat
- ne všechny ale cíleně rozvíjí čtenářské dovednosti
- je třeba si jednotlivé metody vyzkoušet v praxi a ověřit si jejich rozsah a působení
- na základě vlastních zkušeností potom vyvodit, která metoda nejefektivněji rozvíjí kterou dovednost
- v praxi to znamená, kterou metodu mám zvolit, abych zdokonaloval čtenářskou dovednost, kterou zlepšovat chci
- zásobník asi 120 metod, ze kterých vybírám
- přehled (tabulka) rozvíjených dovedností v dané třídě, aby se nestalo, že některou dovednost vůbec necvičím

Metody k rozvíjení čtenářských dovedností

Příklad metod, které jsou osvědčené a vyzkoušené v praxi, fungují ve všech předmětech bez ohledu na věk a učivo (pouze se upravují podle potřeby a časové náročnosti):

- ANO – NE
- Vím – Chci vědět – Dozvěděl jsem se
- Párové čtení
- Skládankové učení
- Expertní skupiny
- Bingo
- Turnaj týmů
- Čtení s otázkami, s předvídání
- Kostka
- I.N.S.E.R.T.
- Pětilístek

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

3. část: Rozvíjení napříč předměty

- každý z nás, kdo ve školách působí v roli učitele, může čtenářskou gramotnost rozvíjet, a to velice intenzivně;
- stačí o své práci více přemýšlet, být přesvědčený o cíli a správnosti působení;
- pokud si uvědomíme tři základní okruhy dovedností - získávání informací, jejich zpracování a zhodnocení textu, je jasné, že mohou být rozvíjeny v jakémkoli předmětu

Mýty o čtenářské gramotnosti

- **čtenářská gramotnost je vlastně čtení**

→ **omyl**, protože nemůže být chápána jako prostá schopnost číst v technickém slova smyslu, pohled na čtení se změnil

- **čtenářská gramotnost je záležitostí českého jazyka**

→ **omyl**, není a nemůže být, protože když se podíváme na definici, je jasné, že patří do všech předmětů

Jak na to?

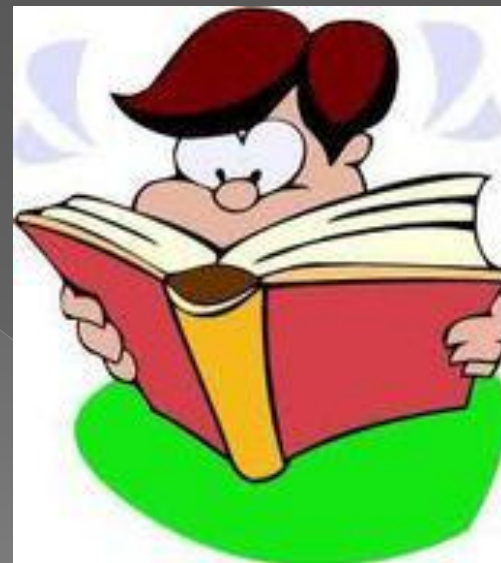
- **změnit přemýšlení a cíl hodiny** jasně stanovit (co vlastně chci);
- **přizpůsobit cíli styl výuky** např. volbou správných a efektivních metod;
- **motivovat žáky ke čtení** např. předčítáním, vhodnými ukázkami apod.;
- **pracovat se zajímavými texty** (správný výběr je velmi důležitý, dokonce možná nejdůležitější);
- **volit smysluplnou činnost**, postavit hodinu na aktivním přístupu žáků (zaměstnat je).

4. část: Metody a dovednosti v praxi

Nabídka metod rozvíjejících čtenářskou gramotnost, které jsou využitelné ve všech předmětech:

- ANO – NE
- Víím – Chci vědět – Dozvěděl jsem se
- Párové čtení
- Expertní skupiny
- Skládankové učení
- Bingo
- Čtení s otázkami, s předvídání
- Pětilístek
- Kostka
- I.N.S.E.R.T.
- Turnaj týmů

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

ANO - NE

Metodický postup:

1. tabulka s několika tvrzeními - závisí na věku a schopnostech žáků, také na čtenářských dovednostech;
2. první fáze – před čtením (zápis do tabulky);
3. učitel čte tvrzení nahlas a zjišťuje, zda je výrok jednoznačný;
4. druhá fáze – čtení textu (zápis do tabulky);
5. možné „mezihrý“ – zjišťování stavu;
6. třetí fáze – nejdůležitější, stěžejní, cíl hodiny (zápis do tabulky);
7. společná kontrola správnosti, rozbor textu, hledání důkazů;
8. doplňující činnosti.

Na co nezapomenout:

- Modelace;
- Věkové zvláštnosti – varianty metody;
- Reflexe;
- Vyvození čtenářských dovedností.

Příklad tvrzení:

ANO - NE

	Státní svátky a významné dny (tvrzení)	před čtením	po čtení	v textu
1	1. ledna slavíme Den obnovy samostatného českého státu v r. 1918.			
2	8. května si připomínáme Pražské povstání na konci druhé světové války (r. 1945).			
3	5. července – příchod Cyrila a Metoděje, slovanských věrozvěstů, kolem r. 863.			
4	6. července – upálení Jana Husa, učitele národů a otce vlasti (r. 1415).			
5	28. září je svátek k připomenutí zavraždění sv. Václava, patrona české země (r. 935).			
6	28. října – rozdělení Československa na dvě samostatné republiky (r. 1993).			
7	17. listopadu – Den boje za svobodu a demokracii (r. 1939 a r. 1989).			

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

ANO - NE

Příklad textu:

1. ledna - Den obnovy samostatného českého státu

- připadá každoročně na 1. leden a slaví se současně s Novým rokem;
- v tento den je připomínán vznik samostatné České republiky po rozdělení Československa na přelomu let 1992 a 1993 (1. ledna 1993).

8. května - Den vítězství

- oslavuje se na památku 8. května 1945, kdy bylo Československo, do té doby okupované Německem, osvobozeno americkými a sovětskými vojenskými jednotkami;
- došlo k ukončení jedné z nejhorších a nejničivějších novodobých válek v historii Evropy.

V – CH - D

Metodický postup:

1. část – VÍM (individuální práce);
2. část – práce ve dvojicích (diskuse);
3. část – CHCI VĚDĚT (individuální nebo ve dvojicích);
4. část – skupinový brainstorming (podle času);
5. část – individuální čtení textu;
6. část – DOZVĚDĚL JSEM SE (individuální práce);
7. část – diskuse.

Varianty:

- vložení metody párového čtení,
- průběžné zapisování na flipy;
- možné navazující činnosti.

Vyvození čtenářských dovedností podle tabulky.

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

V – CH - D

VÍM	CHCI VĚDĚT	DOZVĚDĚL JSEM SE
<i>Co věděl můj spolužák:</i>		

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Párové čtení

Metodický postup:

- **text doporučuji vizuálně rozdělit na části** (aspoň odstavce, u malých doporučuji oddělit víc);
- **dvojice žáků se nejprve dohodne, jak rozsáhlou pasáž si přečtou** (většinou jeden odstavec);
- **jeden z dvojice po dohodě reprodukuje text vlastními slovy, nedívá se do textu, zkouší, co si zapamatoval** (varianty vzhledem k věku);
- **druhý z dvojice text sleduje** (také si ho už předem přečetl) **a popř. zadává doplňující otázky tak, aby společně převyprávěli celý odstavec** (vlastně pomáhá spolužákovi návodnými otázkami);
- **poté pokračují stejným způsobem dál, ale vymění si role** (vypravěč a dotazovatel);
- **postupně projdou celý text.**

Expertní skupiny

Metodický postup – 2 varianty:

1. Domovské skupiny - nejlépe po čtyřech, pokud jsou čtyři části textu (rozpočítávání, barevná víčka);

- dále se rozlosují, rozpočítají, rozdělí – klidně opět čísla 1 až 4 (nebo se rozdělí podle textu);

2. Expertní skupiny - vzniknou rozdělením původních domovských skupin;

- v expertní skupině se sejdou žáci se stejným textem - čtou, shrnují, diskutují, připravují si prezentaci do domovské skupiny;

Expertní skupiny

3. Domovské skupiny - žáci se vrací do domovských skupin a vzájemně se informují o svém textu;

- do připraveného pracovního listu si zaznamenávají stručné výtahy (výpisky, osnovu) ze všech částí textu;
- tím jim vlastně vznikne zápis z hodiny a shrnutí toho, co by měli znát, vědět, zapamatovat si.

Jednodušší varianta:

- rozdělit ihned expertní skupiny, nastudovat a rozejít se do skupin (třeba se rozpočítat)

Tento webinar je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Skládkankové učení

Metodický postup:

- rozdělení do skupin po čtyřech;
- skupina si text rozdělí na 4 části;
- domluví se, kdo bude studovat kterou část (SVP);
- následuje samostatná práce;
- různé varianty;
- následuje vzájemná prezentace ve skupinách;
- zápis do pracovních listů – může být společný, skupinový, individuální;
- činnost navíc: dobrovolníci (rychlíci) doplní tabulku připravenou na flipu pro kontrolu všem.

Bingo

Metodický postup:

- jednoduchá tabulka s několika málo otázkami, srozumitelně formulovanými, později složitější;
- žáci odpovědi znají (naučili se je, vyhledali – ve škole, doma, společně nebo samostatně);
- předem zkontrolováno, že odpovědi jsou správné;
- počet otázek je závislý na času, na tom, co všechno chci opakovat, samozřejmě také na věku žáků;
- žák musí získat správnou odpověď na položenou otázku;
- já stanovuji pravidla pro získávání odpovědí, vybírám si a měním je při každé hře;
- často potom tyto otázky používám v prověrce, protože jsou důkladně procvičené.

Bingo

Varianty:

- na každou otázku ti musí odpovědět někdo jiný;
- jeden spolužák může odpovědět max. na dvě otázky;
- **odpovědi si zaznamenává každý sám sobě** → tím rozvíjíme komunikativní dovednosti a strategii kladení otázek (tzn. každý se musí správně spolužáka zeptat, ten musí smysluplně odpovědět, nebo sdělit, že neví);
- odpověď si ale zaznamená pouze v případě, že se domnívá, že je správná, jinak osloví jiného spolužáka;
- může také chtít podpis spolužáka, aby bylo jasné, kdo odpovídal;

Bingo

Varianty:

- **odpovědi si zapisují spolužáci vzájemně** → hra může proběhnout úplně beze slov (tzn. žák obchází spolužáky, předá jim svůj papír a ukáže na otázku, kterou chce od nich zodpovědět, ti buď ví a odpoví, nebo mu papír vrátí);
- pokud s odpovědí následně nesouhlasím, škrtnu ji a hledám jiného spolužáka;
- tato varianta může být i komentovaná, tzn. ptám se, on odpoví, a pokud souhlasím, tak odpověď zapíše (může se i podepsat).

Bingo

Autor Máje (celé jméno):	Kdo byl Vilém?	Který den se děj odehrává?
Hlavní motiv Máje:	Kdy autor žil?	Místa, která měl autor rád:
Tři hlavní postavy Máje:	O jaký literární druh jde, jedná se o poezii, nebo prózu?	Části Máje:

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Čtení s otázkami (zadání pro žáky)

→ práce ve dvojicích

Ve dvojicích si přečtete následující text. Za každým odstavcem se zastavte a na přeskáčku si dávejte otázky vycházející z toho, co jste si právě přečetli. Když si je zodpovíte a vyjasníte si, co bylo v odstavci důležité, pokračujte dál.

Čtení s otázkami (další náměty)

- najít v každém odstavci nejdůležitější sdělení (informace);
- zaměřit se na klíčová slova (sousloví, věty) – je třeba jasně definovat;
- strategie kladení otázek:
 - zadat za úkol formulovat určitý počet otázek, na které lze v textu najít odpověď;
 - nastudovat si (vyhledat) další informace a připravit si několik otázek, na které v textu odpověď nenajdou, ale musí ji dál vyhledávat;
 - používat různé zdroje a přesně je uvádět;
- každou další činnost ale volíme s rozmyslem, aby byla smysluplná, hodnotitelná a musí být zkontrolována.

Pětilístek

název, jméno, téma

přídavné jméno

přídavné jméno

sloveso

sloveso

sloveso

souhrnný název, můj názor, zobecnění (věta o čtyřech slovech)

shrnující výraz (podstatné jméno)
přirovnání, metafora, synonymum

Pětilístek

cestovatel

odvážný

zvědavý

objevuje

zapisuje

poznává

Cestování je zábavná činnost.

dobrodružství

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Kostka

1. popiš (jak to vypadá)
2. porovnej (čemu se to podobá)
3. asociuj (co tě napadá...)
4. analyzuj (z čeho se skládá)
5. aplikuj (jak se to dá použít)
6. argumentuj (k čemu je to dobré)

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

I.N.S.E.R.T.

I interaktivní
N poznámkový
S systém pro
E efektivní
R čtení a
T myšlení

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

I.N.S.E.R.T.

- Porozumění obsahu textu označením jednotlivých pasáží textu znaménky.
- Žák zaznamenává novou, známou, nejasnou a mylnou informaci (původní RWCT).
- Jsou možné různé obměny, zjednodušení pro menší žáky.

Postup:

1. Žák čte pozorně text.
2. Po pravém okraji textu, postupuje po odstavcích, označí informace znaménky.
3. Pod vedením učitele žáci zapisují informace z textu podle znamének do tabulky I.N.S.E.R.T.
4. Pod vedením učitele (je možné pracovat ve dvojicích) vysvětlují, ověřují a prověřují informace ve slovnících, internetu, odborné literatuře.

I.N.S.E.R.T. - 1

Přečtěte si následující článek a opoznámkujte text dle níže uvedeného klíče (pracujeme metodou I.N.S.E.R.T.).

značka	význam značky
✓	udělejte si fajfku na okraj textu, jestliže něco z toho, co jste četli, potvrzujete, věděli jste, souhlasíte
-	udělejte minus, jestliže informace, kterou čtete, je v rozporu s tím, co víte, co jste slyšeli, co si myslíte
+	udělejte plus, pokud je informace, kterou čtete, pro vás nová
?	udělejte otazník, pokud objevíte informaci, které nerozumíte, která vás mate, o které chcete vědět víc

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

I.N.S.E.R.T. - 2

Já používám pro žáky jednodušší tabulky:

značka	význam značky
+	udělej plus, pokud je ti informace, kterou čteš, známa, víš o ní něco, už jsi o ní slyšel, souhlasíš s ní
-	udělej minus, jestliže s informací, kterou čteš, nesouhlasíš, máš na ni jiný názor
?	udělej otazník, pokud objevíš informaci, které nerozumíš, o které chceš vědět víc

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

I.N.S.E.R.T. - 3

Já používám pro žáky jednodušší tabulky:

značka	význam značky
✓	věděl/a jsem
+	je to pro mě nová informace
-	nerozumím
?	potřebuji vysvětlit

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Turnaj týmů

Metodický postup:

- rozdělení do tří hlavních týmů (klidně po deseti);
- zvolí si název svého týmu (podle času);
- každý člen všech tří týmů dostane svůj záznamový lístek, který si podepíše a napíše si název týmu;
- učitel rozdá sady karet s otázkami (PL);
- připravit si odpovědi na otázky (vyhledat ve svých pracovních listech se zápisky z minulé hodiny, nebo jinou formou, několik variant);
- učitel rozdá správné odpovědi ke kontrole, aby se žáci nenaučili něco nesprávně (společná kontrola);
- rozdělení do skupin po třech (jeden člen z každého týmu – třífázový rozhovor).

Třífázový rozhovor

Metodický postup:

- kooperativní metoda, při níž se partneři ptají jeden druhého;
- rozdělení funkcí ve trojicích: A – se ptá, B – odpovídá, C – zapisuje body do lístečku, potom sečte body a podepíše se.

Turnaj týmů – pokračování:

- žáci se vrátí ke svému kooperativnímu týmu s body, které každý získal pro svůj tým;
- sečtou se všechny body, porovnají se skupiny vyhlášení výsledků.

Turnaj týmů – kartička 1

jméno a příjmení:			
otázka	body	název týmu:	
1			
2			
3			
4		logo týmu:	
5			
6			
7			
8			
9			
10			
celkem:		umístění:	

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Turnaj týmů – kartička 2

Název skupiny:

1. otázka	
2. otázka	
3. otázka	
4. otázka	
5. otázka	
Součet bodů	
Podpis:	

Tento webinář je součástí projektu „Zvýšení dostupnosti DVPP ve SČ kraji pomocí moderních technologií“, reg. č.: CZ.1.07/1.3.04/04.0004, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

Práce s textem - náměty

1. úkol: Pozorně si ve dvojici přečtete každý odstavec a pokuste se jednotlivé části popsat jedním přídavným jménem. Tedy jaká je kůže, která její vlastnost je v odstavci popisována.

2. úkol:

Připravte si na základě přečtení textu pro své spolužáky otázky, na které najdou v textu odpověď.

Další varianty:

- Je možné připravit bingo – tabulka s otázkami, kterou můžete využít jako prověrku.
- Po probrání učiva lze v textu vynechat určité pasáže a nechat text žáky dopisovat. Ověříte si, jak textu porozuměli a co si z něj zapamatovali. Také zjistíte, jestli jim budou odpovědi dávat smysl – logické uvažování.

Prostor pro dotazy a připomínky

Děkuji za trpělivost, pokud jste se mnou vydrželi celou dobu, a přeji hodně dalších úspěchů v práci a pevné nervy.

Blanka Ryvolová
Základní škola Moravské Budějovice
Havlíčková 933
www.zshavl.cz

(kontakt: blankaryvolova@seznam.cz)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ